

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Ramestraat (Tielt, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2018H81
Augustus - Oktober 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	23
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	24
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	25
1.4.2.1	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	25
1.4.2.2	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	27
1.4.2.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden	31
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	34
1.5	Synthese	38
2	Bibliografie.....	39

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het kadasternummer (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het reeds gesloopte volume en bestaande kelders (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Inplantingsplan gelijkvloers (bron: opdrachtgever).	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen, detail (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Hoogteverloop W-O (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	24
Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op het eerste landboek van Tielt-binnen, 1635 (bron: OSTYN, R. 1993. p.36.)	27
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)	28
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 17: Tekening van de stad Tielt, 1880 (bron: OSTYN, R. 1993, p.77.)	30
Figuur 18: CAI weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	35

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	36
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	36
Figuur 24: Huidige toestand terrein, vooraan locatie reeds gesloopt volume (bron: opdrachtgever).	37
Figuur 25: Huidige toestand terrein, rechts locatie reeds gesloopt volume (bron: opdrachtgever).	37

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

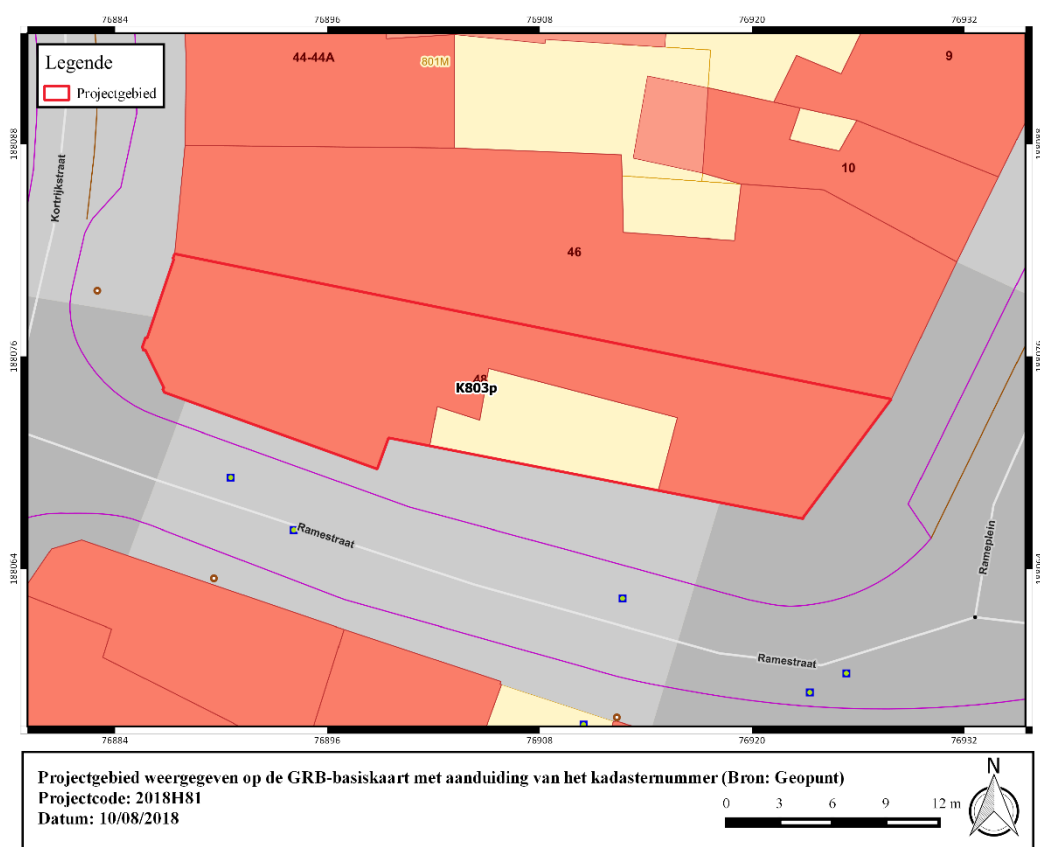
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

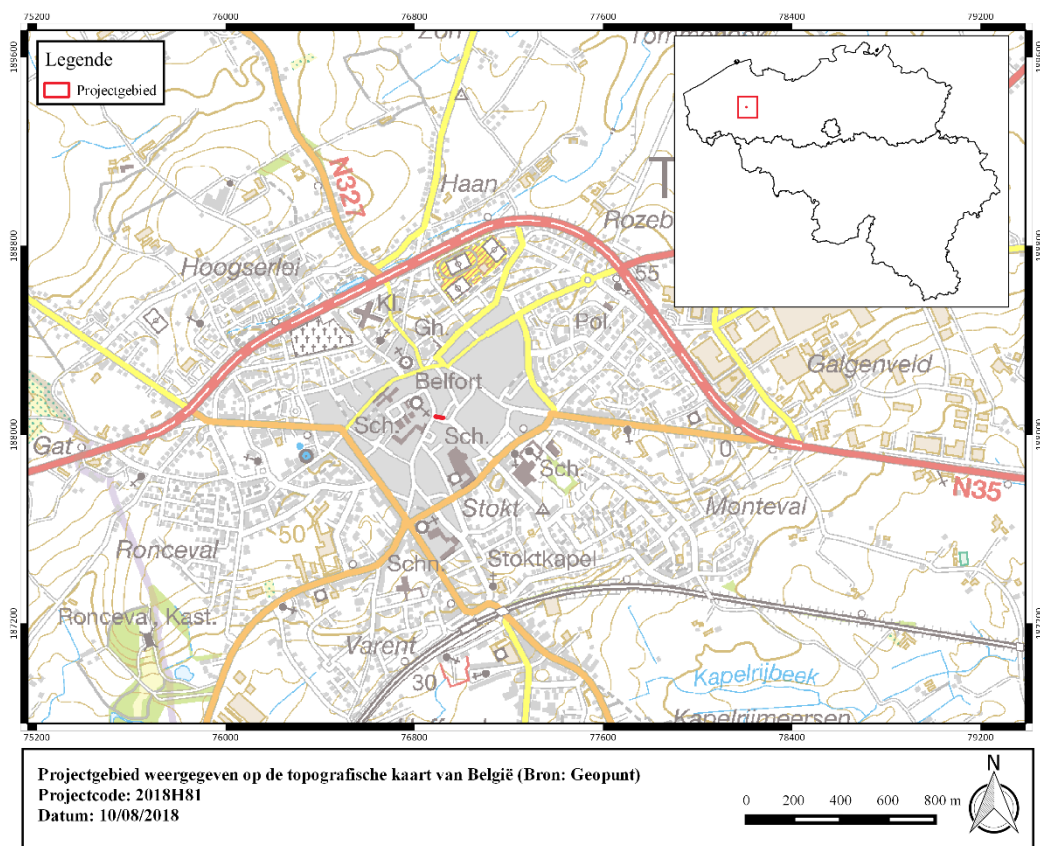
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Tielt
	Deelgemeente	/
	Postcode	8700
	Adres	Ramestraat 8700 Tielt
	Toponiem	Ramestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 76872$ $Y_{\min} = 188050$ $X_{\max} = 76942$ $Y_{\max} = 188099$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Tielt, Afdeling 1, Sectie K, nr's: 803p Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het kadasternummer (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Tielt. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 318 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Het terrein is op heden nog bebouwd en verhard. Deze bebouwde en verharde structuren dienen eerst verwijderd te worden.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Ramestraat Tielt werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Landboek van Tielt-binnen, 1635
- Sanderuskaart, 1640
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Tekening van de stad Tielt, anoniem, 1880

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Tielt, in de provincie West-Vlaanderen. Tielt is een middelgrote stad gelegen in de provincie West-Vlaanderen, ongeveer bij het middelpunt van de driehoek gevormd door Brugge, Kortrijk en Gent. Sinds 1976 is Tielt de hoofdgemeente van de gemeenten Aarsele, Kanegem en Schuiferskapele.

Het plangebied is omgeven door de Kortrijkstraat ten westen, de Ramestraat ten zuiden en het Rameplein ten oosten. Ten noorden sluit het plangebied aan bij bebouwing.

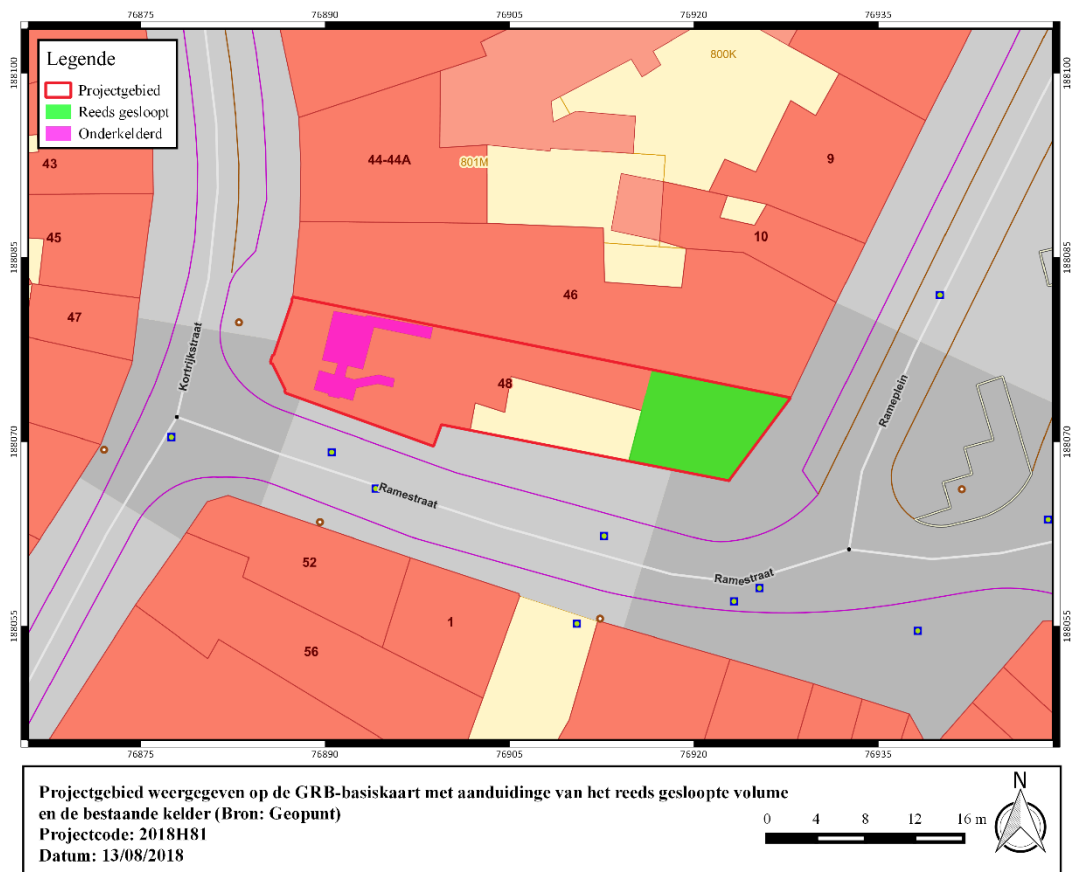
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 318 m². Tot voor kort was ca. 260 m² van het terrein bebouwd. Op heden is het oostelijke gebouw (ca. 75 m²) gesloopt. Het overige deel van het terrein is verhard. In het westelijk deel van het plangebied situeert zich een kelder met een oppervlakte van ca. 28 m² (zie figuur 5). Deze kelder heeft een diepte van ca. 1,68 meter onder het maaiveld.

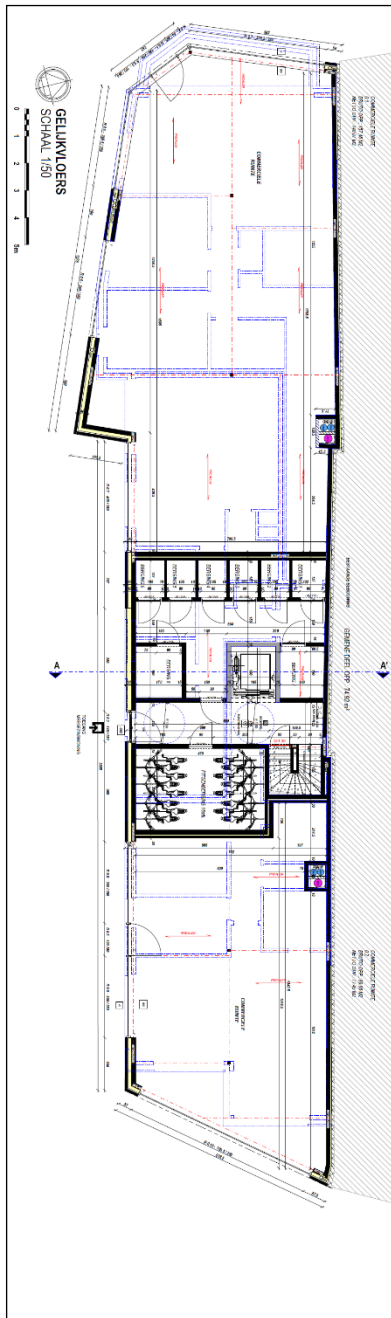
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het reeds gesloopte volume en bestaande kelders (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De aanvraag heeft betrekking op de oprichting van een meergezinswoning met 8 wooneenheden en twee commerciële ruimtes. De bestaande bebouwing wordt hiertoe gesloopt.

De meergezinswoning zal bestaan uit 4 bouwlagen waarbij het gelijkvloers een commerciële bouwlaag betreft en de drie overige bouwlagen woonlagen zijn. Het gelijkvloers van de meergezinswoning wordt op de rooilijn voorzien en bijgevolg sluit deze aan met de bestaande bebouwing.

Het gebouw wordt opgericht door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 90 cm-mv) en een vloerplaat (diepte ca. 35 cm-mv). Het gebouw wordt niet onderkelderd. Onder het gebouw worden rioleringen aangelegd.

Figuur 5: Inplantingsplan gelijkvloers (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

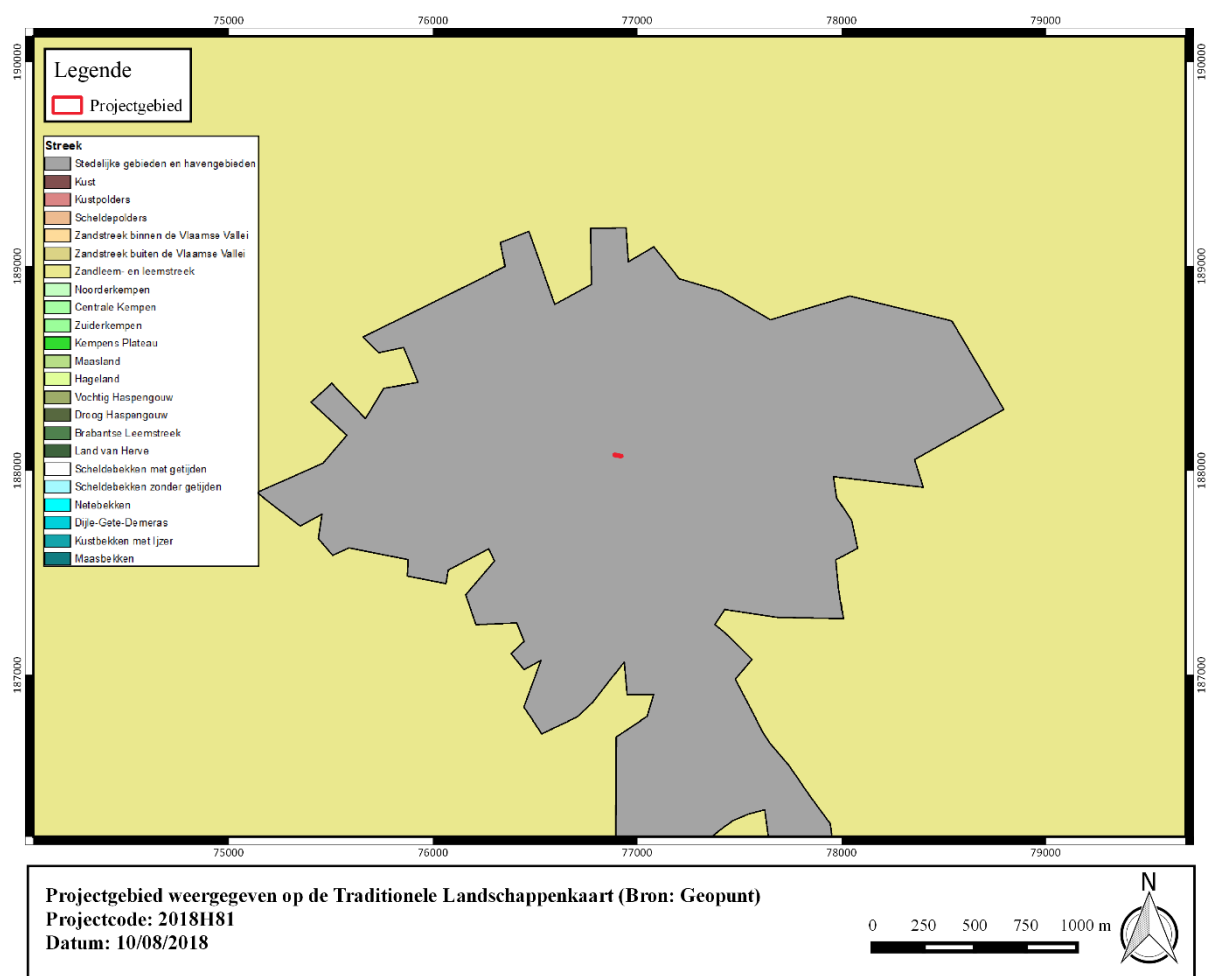
1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

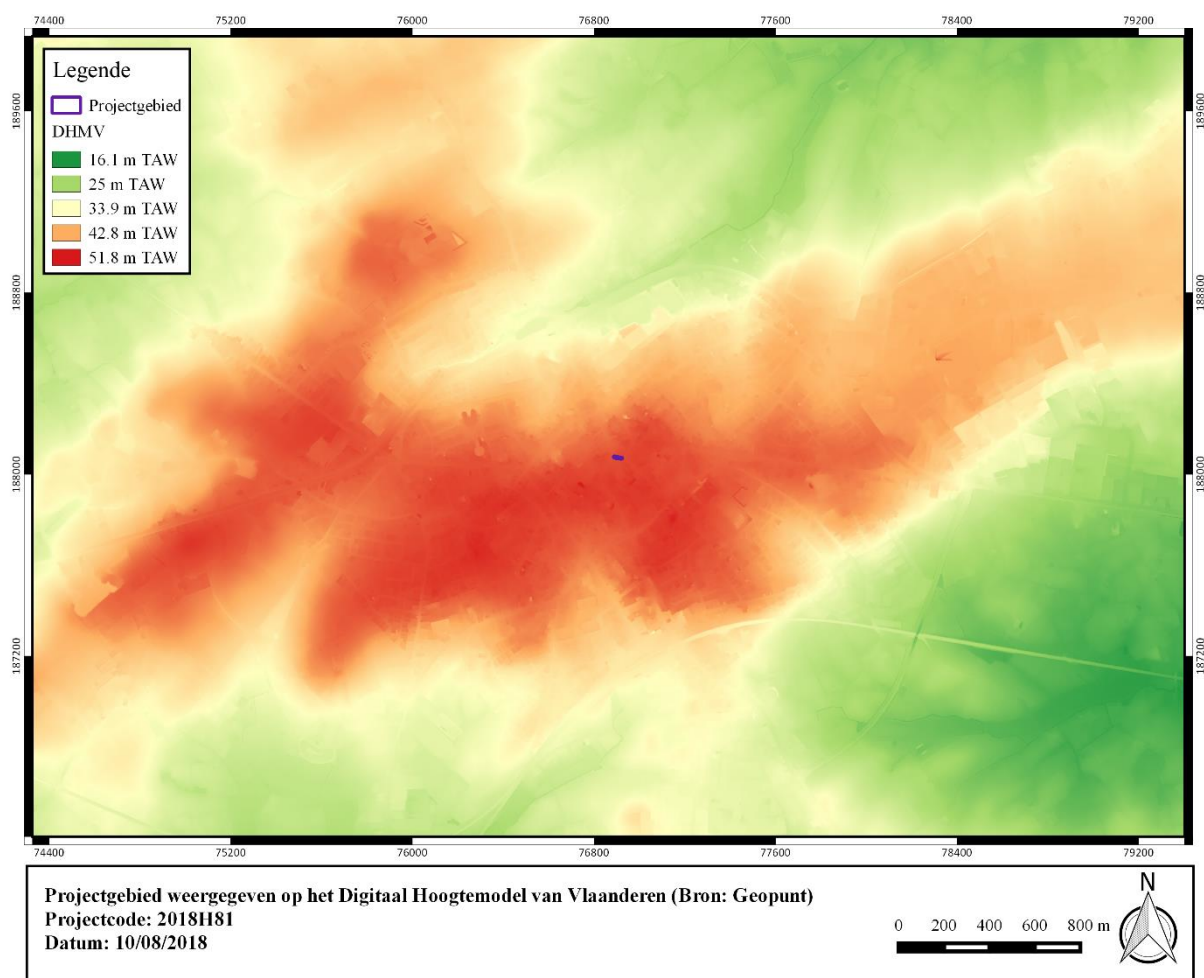
Het plangebied is gelegen op een 50 hoge oost-west georiënteerde cuestarug die zich uitstrekt van Vinkt over Aarsele naar Tielt-Pittem-Koolskamp en verder westwaarts tot Hoogdele. Door de relatief hoge ligging op deze oost-west verlopende cuestarug wordt een waterscheidingsgebied gevormd van beekstelsels zuidwaarts en westwaarts afwaterend naar de Leie (via Mandel en Oude Mandelbeek), oostwaarts afwaterend naar de Gentse kanalen (via Poekebeek) en noordwaarts afwaterend naar de Rivierbeek (via Ringbeek).

Het projectgebied is gelegen op een hoogte van 48,25 – 49 m TAW en kent een relatief vlak verloop. Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Liebekken, deelbekken Devebeek.

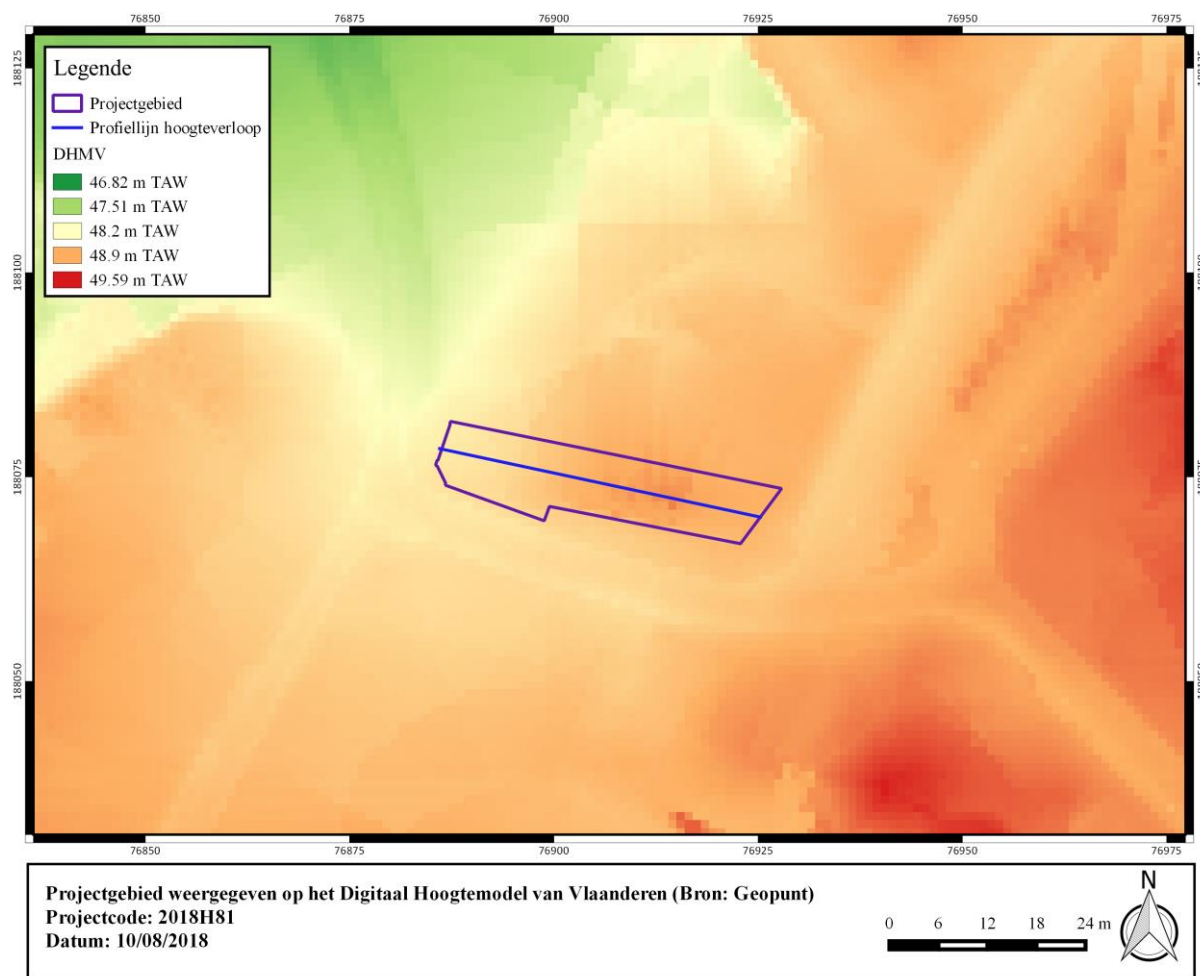

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

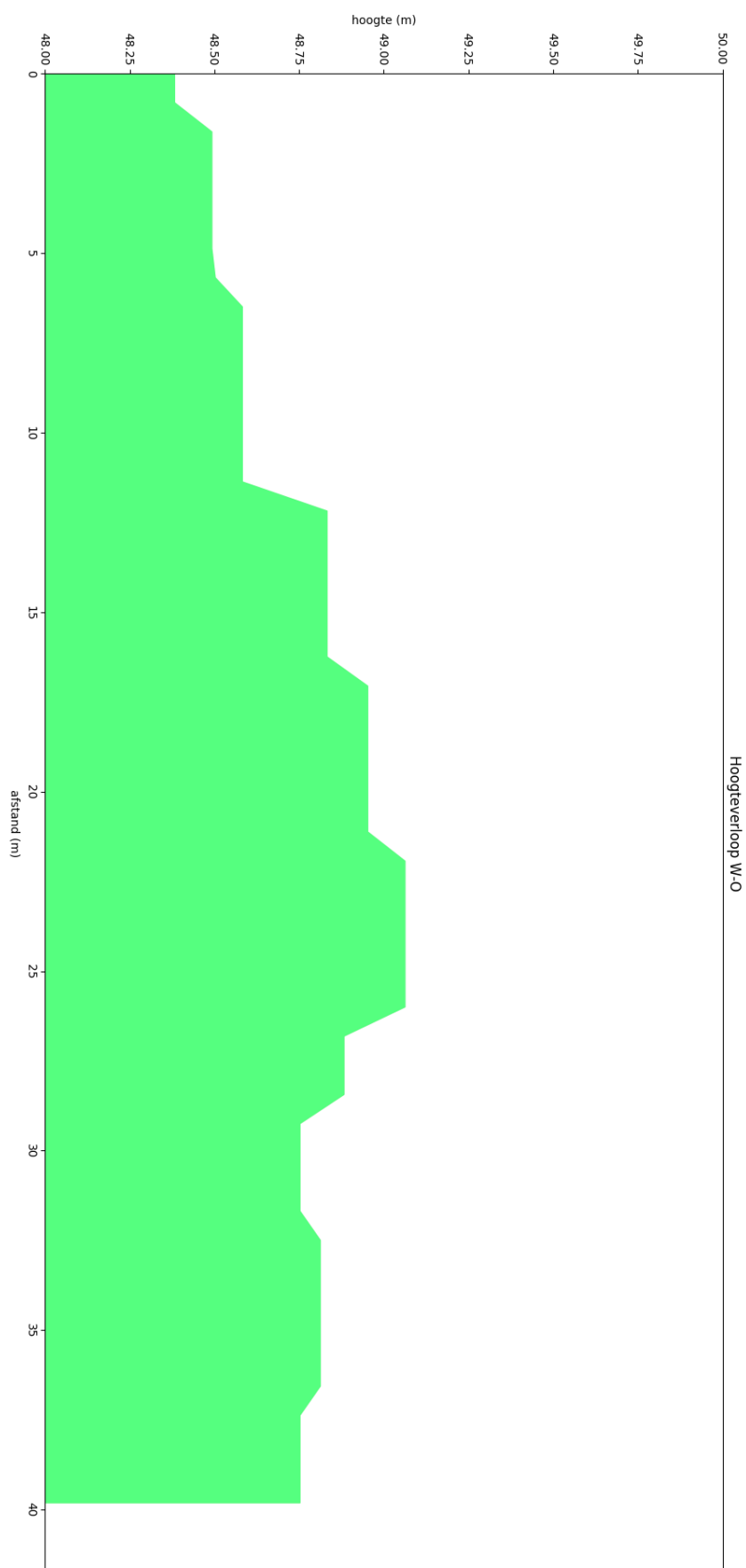

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

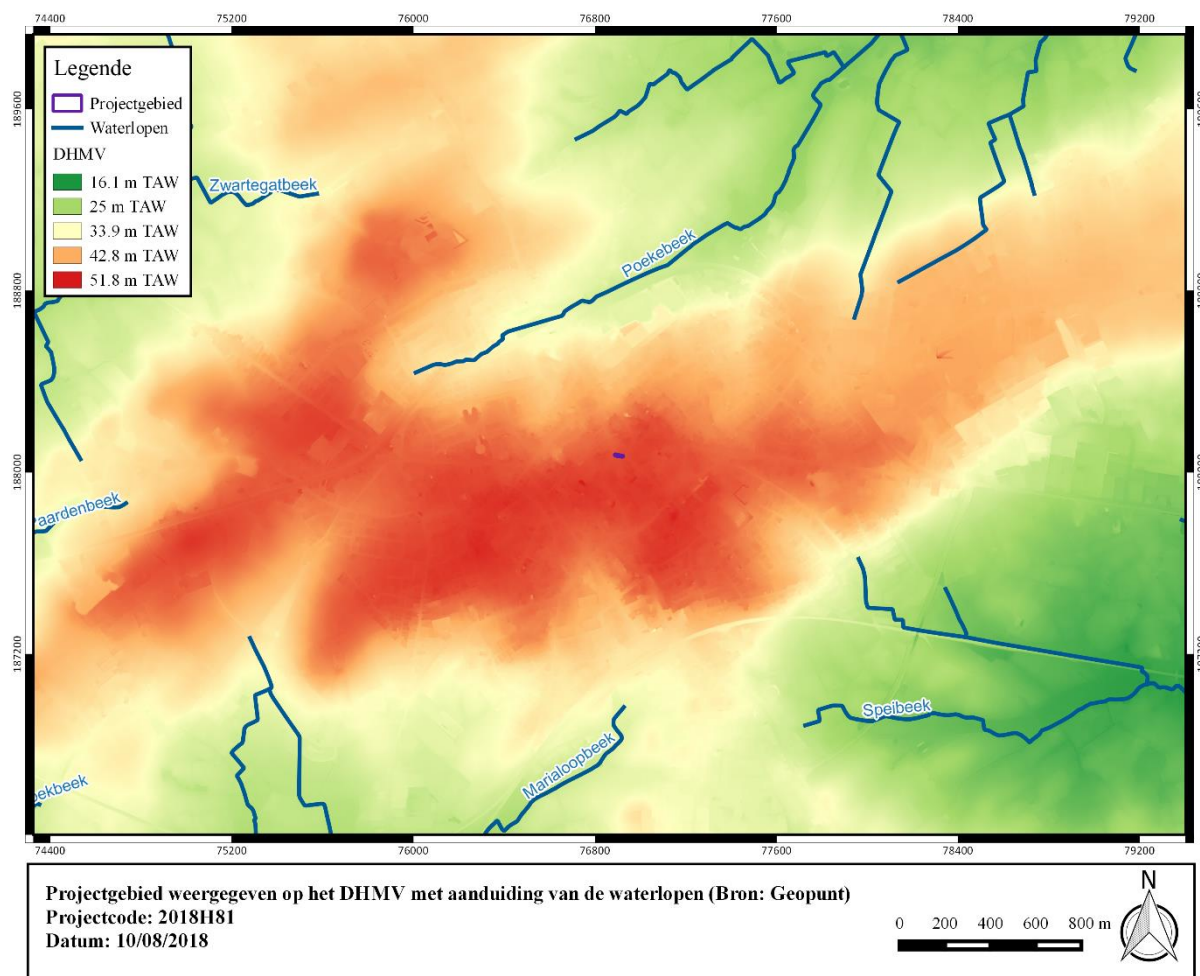

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen, detail (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Hoogteverloop W-O (Bron: Geopunt).

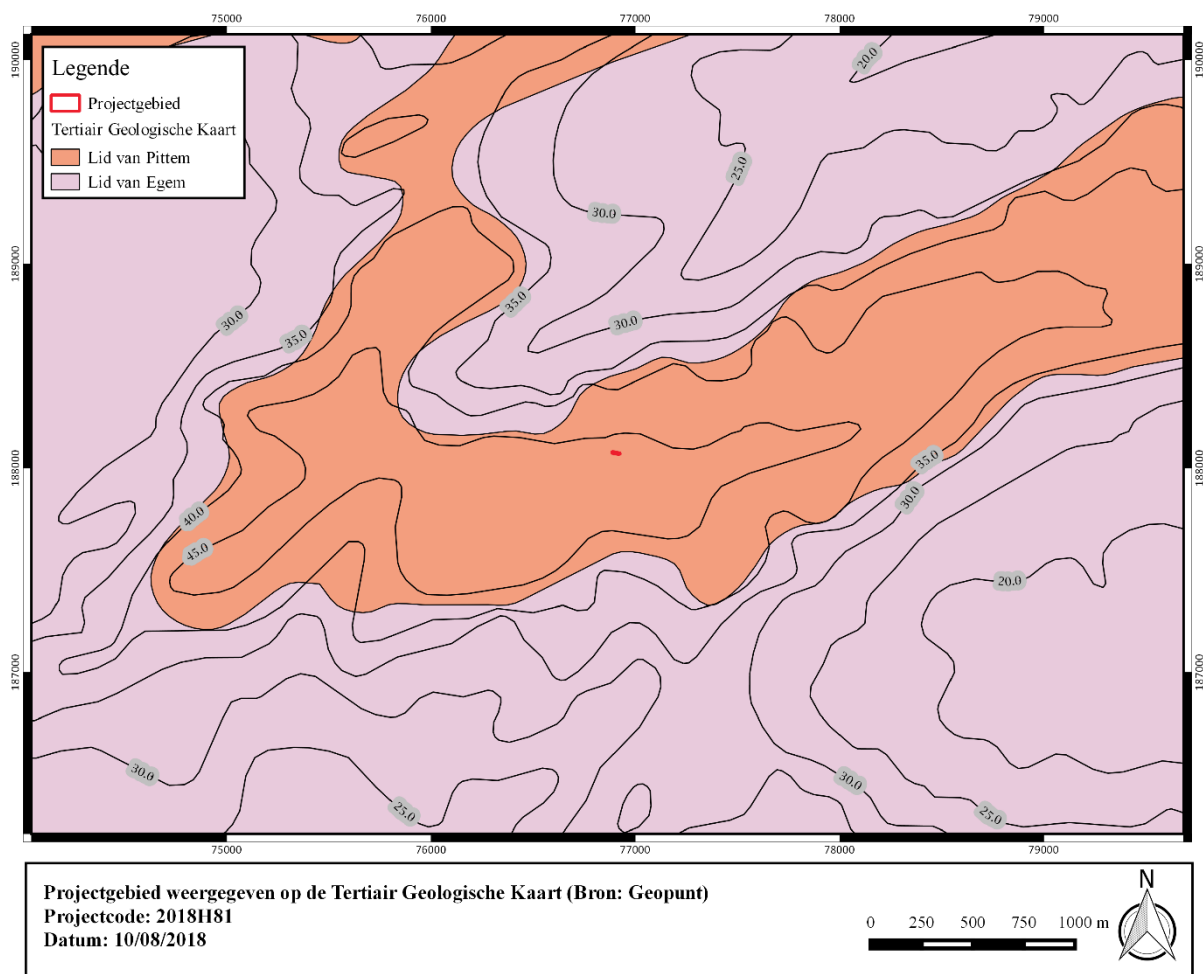
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied bevindt zich in het **Lid van Pittem** (Formatie van Gentbrugge). De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

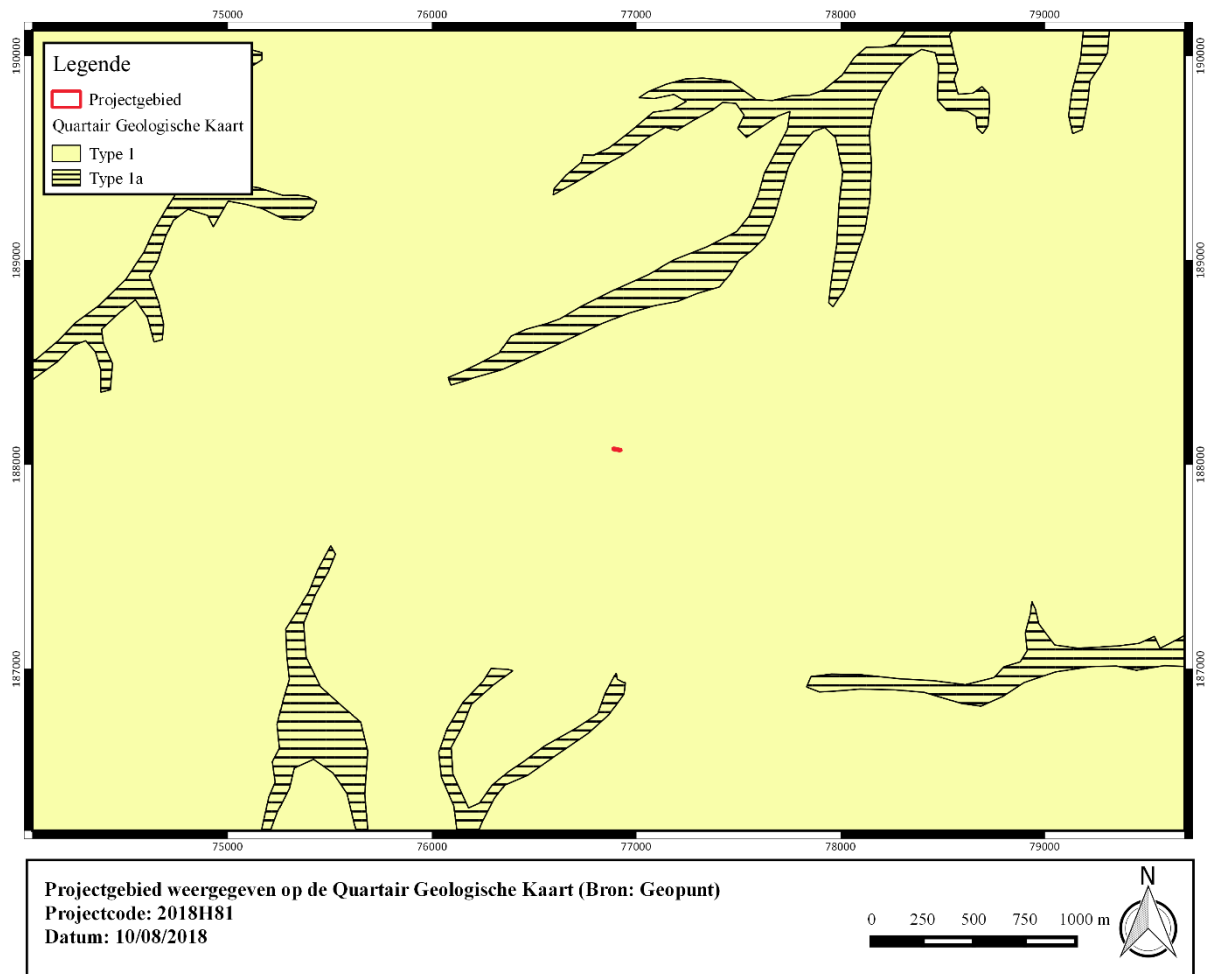
Het **Lid van Pittem** bestaat uit een afwisseling van dunne laagjes kleiig-zandig grof silt en glauconiethoudend kleiig-siltig fijn zand. De laminae zijn dikwijls gebioturbeerd. Er komen getijdegeulen voor in het sediment wat in de intertidale zone is afgezet. Plaatselijk komen zandsteenbanken met opalcement voor (veldstenen).

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

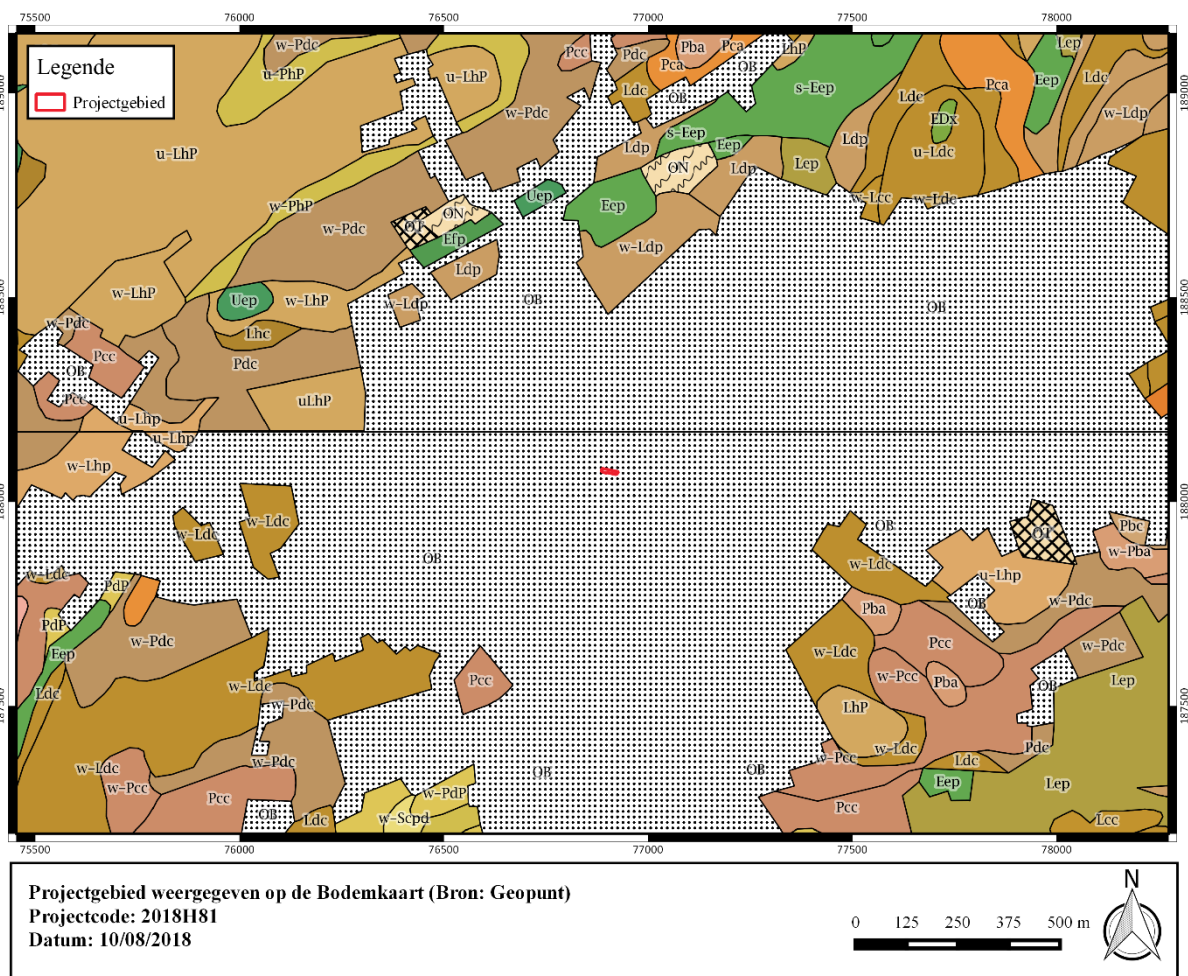
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Tielt heeft zich ontwikkeld op een 50 meter hoge cuestareug die zich over Vinkt, Aarsele, Tielt, Pittem, Egem en Koolskamp uitstrekt. Dat deze streek al tijdens de prehistorie bewoond was, blijkt uit de vondst van neolithisch materiaal. Dirk Calmeyn kon sedert begin 1990 een 5000-tal silexfragmenten verzamelen door systematische veldprospectie. Hun vindplaatsen liggen vaak op droge verhevenheden in de nabijheid van een bron of een beek. Hoewel deze bewoning zich hoogstwaarschijnlijk tijdens de metaalperiodes verderzette, zijn daarvan tot op heden geen sporen gekend.³

In de onmiddellijke omgeving van Tielt zijn tevens sporen van menselijke aanwezigheid in de Gallo-Romeinse periode aangetroffen. Tijdens een opgravingscampagne in 2005 door Janiek De Gryse werden in het centrum een ruim aantal Romeinse scherven geattesteerd. De Tieltsse cuestarug lag aan een (hypothetische) aftakking van de Romeinse weg Bavay-Velzeke. Dit diverticulum bereikt de Leie in Sint-Eloois-Vijve en zou de heuvels van Tielt-Pittem doorsneden hebben. Etienne Cools stelt Tielt als één van de vooruitgeschoven posten van de Romeinse kustverdediging voorop.⁴

De Franken kozen voor de ontginning of het opnieuw in gebruik nemen van het natuurlandschap vooral droge en gemakkelijk te bewerken gronden uit. Vanaf de 12de eeuw krijgen die gronden vaak de naam kouters. Zo ontstond, langs de Poekebeek, de Rijkegemkouter, het eerste stukje Tielts grondgebied dat in geschreven bronnen voorkomt.

De Sint-Pieterskerk, te dateren in de vroege 12de eeuw, is de hoofdkerk van de oudste bewoningskern. Het toponiem Kromme Wal in de onmiddellijke nabijheid van de kerk verwijst in een volmiddeleeuwse context naar een motteversterking. De burcht moet onder en ten noorden van de Sint-Pieterskerk gesitueerd worden, nl. tussen de Kromme Wal en de Bruggestraat. In 1105 is er voor het eerst melding van een *villa quae dicitur Tilitum*. In 1105 bestond er dus een *villa*-domein, in handen van Robrecht, een feodale heer. Op zijn domein stond een kerk waar men synode mocht houden. De Tieltsse woonkern profileerde zich steeds scherper als stedelijke entiteit. Het gebied waarop de stad ontstond was in handen van de graaf. Vanaf de 13de eeuw ging de woonconcentratie steeds meer stedelijke functies uitoefenen en werden er met de instemming en de hulp van de gravin stedelijke instellingen gesticht en gebouwen van openbaar nut opgetrokken. In 1275 wordt Tielt uitdrukkelijk stad genoemd.

De verwoestingen die de Gentenaren in 1381 aanrichtten, betekenden een aderlating voor de Tieltsse archieven. Weinig authentieke documenten van voor die datum bleven bewaard. De schaarse sporen laten desalniettemin toe de evolutie van het stadscentrum te ontwaren. De oudste attestaties van Tieltsse straatnamen vinden we in 13de- en 14de- eeuwse charters. Het betreft de Markt (1275), de Hoogstraat (1365), het Kalverstraatje (1365), de Kortrijkstraat (1366), de Kromme Wal (1390) en de Hulst (1393). Er zijn op heden geen aanwijzingen aangetroffen voor stadsmuren.⁵

Tielt fungeert in de 14de eeuw als bevoorradingscentrum voor de linnenweverij in het Mandelgebied. De vlas-en garenmarkt ontwikkelt zich tot één der belangrijkste van de streek. In de 15de eeuw geniet Tielt reeds van een zekere vermaardheid en in de loop van de 16de eeuw slaagt de stad er in om zich te profileren als een marktcentrum voor de regionale

³ OSTYN, R. 1993: 10-11.

⁴ Op.cit., pp. 12-13.

⁵ Op.cit. pp. 13-17.

linnennijverheid. Het accent van de weefnijverheid verschuift naar de productie van vlas en het bleken en verhandelen van lijnwaad. De groei van de economie gaat gepaard met een toename van het inwonersaantal tot ca. 2000-2500 inwoners. Omwille van plaatsgebrek wordt na goedkeuring door Keizer Karel in 1550 het Stoktgebied ten zuiden van de stad bij het schependom gevoegd. In 1565 krijgt de stad de toelating om een nieuwe blekerij te bouwen op de Stoktheide, Tielt's eerste 'industriezone' waar zich naast vier steenovens ook vier molens bevinden.

Tot het midden van de 18de eeuw is Tielt slechts via enkele landwegen bereikbaar. In de tweede helft van de 18de eeuw worden tal van verbindingswegen aangelegd waardoor de ontsluiting van Tielt een feit is en de stad uit haar economisch isolement kan treden. Nadat reeds in 1765 een geplaveide weg door het Stoktveld is getrokken, krijgt de huidige Grote Hulststraat in 1788 een bestrating, waardoor een deel van Tielt-buiten ten oosten van het Stokt bij het schependom wordt gevoegd en de verbinding wordt gemaakt met toegangswegen vanuit Oostrozebeke, Meulebeke en Wakken. (huidige Bedevaartstraat en Gruuthusestraat).

In de loop van de 18de eeuw gaat het bevolkingscijfer stelselmatig omhoog. Enkel de graancrisis (1740) en het Frans-Oostenrijks oorlogsgeweld zorgen voor enige stagnatie in de economie en de demografie.

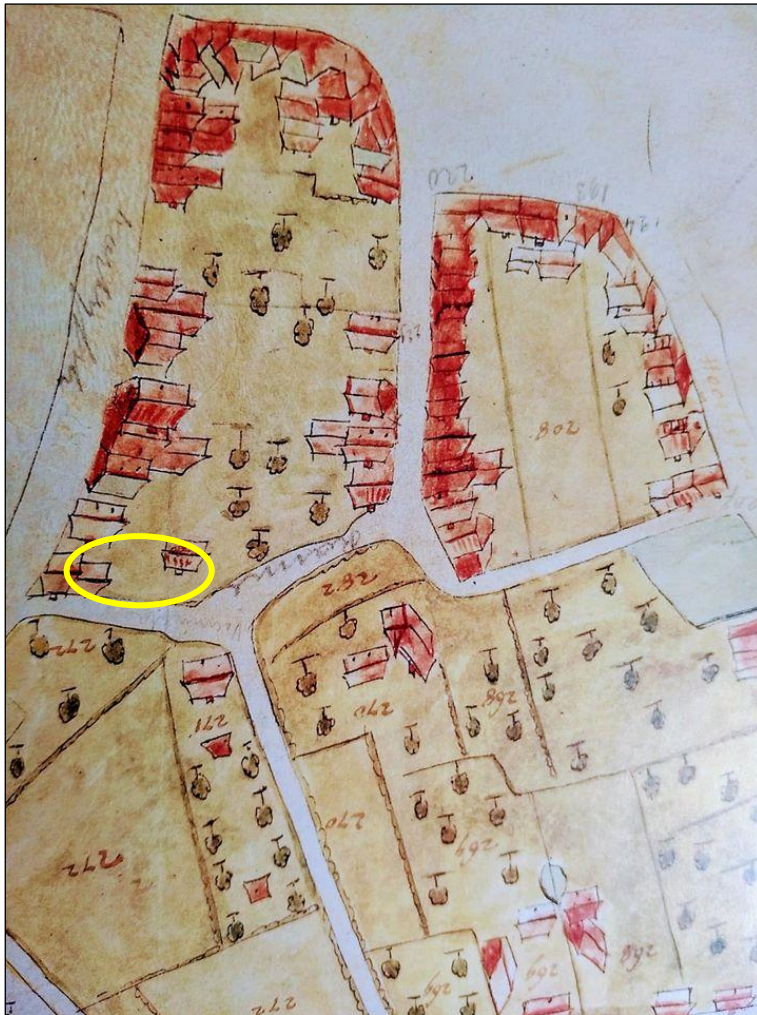
Gedurende de Eerste Wereldoorlog wordt Tielt de hoofdstad van het zogenaamde Etappengebied der 4^e Armee. Heel wat fabrieksgebouwen worden door de bezetter benut als herstelplaats voor geschut, magazijn en manege.⁶

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Tielt, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122112> (geraadpleegd op 7 april 2017).

1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

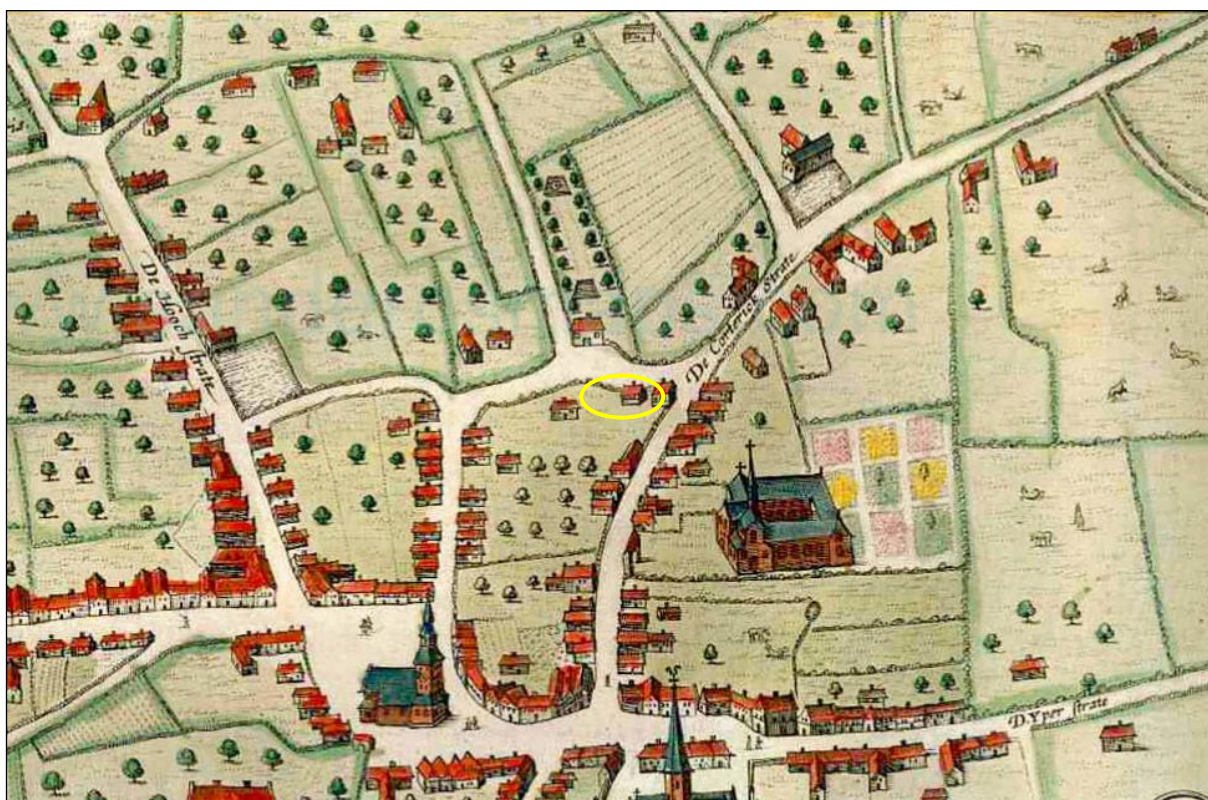
Het plangebied is gelegen langsheen de Ramestraat, een korte verbindingsstraat van de noordwestzijde van het Rameplein tot de Kortrijkstraat. De huidige naam verwijst naar de ramen, opgesteld aan de noordzijde van de huidige Vijverstraat waar in de middeleeuwen het laken aan gespannen werd om te drogen en bleken. De westzijde van het Rameplein is eertijds gekend als 'Veemarkt' of 'Beestenmarkt', waar in 1510 de Sint-Sebastiaansgilde een nieuw schuttershof verwerft en waar ook het lokaal van de gilde en de herberg Sint-Sebastiaan worden opgetrokken. De kaart van het eerste landboek van Tielt-binnen (1635) geeft bebouwing weer binnen de contour van het plangebied. Dit beeld wordt bevestigd door de Sanderuskaart.

Op de Sanderuskaart is duidelijk te zien dat het Rameplein nog geen duidelijk afgebakende pleinstructuur heeft. Pas in 1763 worden de grachten op het plein gedempt en bomen en hagen aangeplant. De Sanderuskaart en de Ferrariskaart geven bebouwing weer binnen de contour van het plangebied. Ook op de Atlas der Buurtwegen (1840) is het overgrote deel van het plangebied bebouwd. Op een tekening uit 1880 staat deze bebouwing aangeduid als brouwerij.

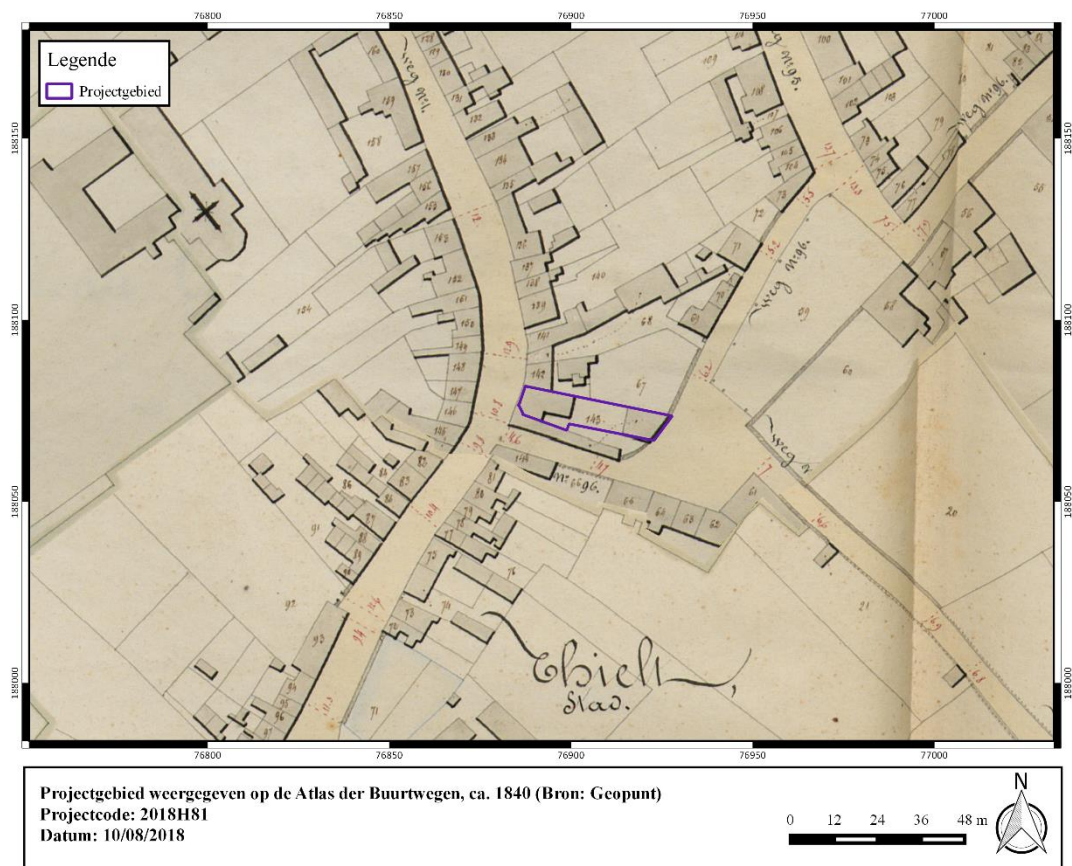

Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op het eerste landboek van Tielt-binnen, 1635 (bron: OSTYN, R. 1993. p.36.)

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Tekening van de stad Tiel, 1880 (bron: OSTYN, R. 1993, p.77.)

1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de directe omgeving van het onderzoeksterrein zijn een aantal archeologische waarden gekend. Tijdens een opgravingscampagne in 2005 door Janiek De Gryse werden in het centrum van Tielt een ruim aantal Romeinse scherven geattesteerd. De Tieltsse cuestarug lag aan een (hypothetische) aftakking van de Romeinse weg Bavay-Velzeke. Dit diverticulum bereikt de Leie in Sint-Eloois-Vijve en zou de heuvels van Tielt-Pittem doorsneden hebben. Etienne Cools stelt Tielt als één van de vooruitgeschoven posten van de Romeinse kustverdediging voorop. Het voorkomen van pre-middeleeuwse sporen en structuren is bijgevolg niet onmogelijk.

Figuur 18: CAI weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

76979	Opgraving (2005); NK: 15 meter Opgraving (2005, De Gryse, J.); NK: 15 meter Romeinse tijd: een randscherf van een mortarium Late middeleeuwen: verschillende middeleeuwse ophogingslagen en enkele sporen (met o.a. aardewerk) die in verband te brengen zijn met de ontwikkeling van Tielt als stad. – waterleiding bestaande uit een uitgeholde boomstam en bakstenen – een vrij omvangrijke kuil met groene klei, veldstenen en dakpanfragmenten.
-------	--

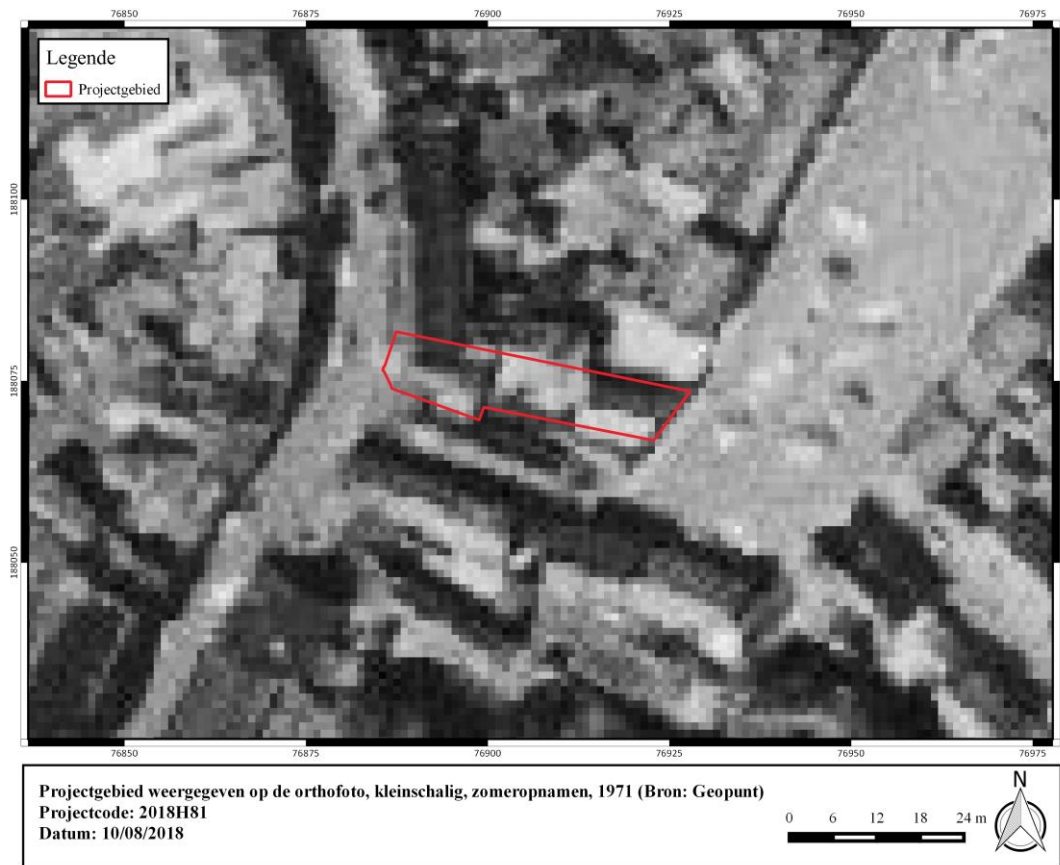
	Bron: De Gryse J. s.d.: Archeologisch onderzoek in het centrum van Tielt (opgravingsverslag).
76981	Opgraving (2005, De Gryse Janiek); NK: 15 meter Romeinse Tijd: enkele Romeinse scherven in kuil met bouwafval Late middeleeuwen: zandwinningskuil , alleenstaande afvalput, Romeinse scherven in deze afvalput Nieuwe tijd: enkele paalkuilen, sommigen ouders en sommigen jonger dan de 18de eeuw. Bron: De Gryse, J. s.d., 2005: Archeologisch onderzoek in het centrum van Tielt (opgravingsverslag)
76982	Opgraving (2005, De Gryse Janiek); NK: 15 meter Romeinse tijd: Een laag net boven de moederbodem die een 10-tal Romeinse scherven bevatte en mogelijk ook een kuil Late middeleeuwen: - 1 bakstenen muur die behoorde tot de middeleeuwse lakenhalle - 1 paalkuil (wijst op een houten voorganger of op het gebruik van een houten stelling om de bakstenen muur van de lakenhal op te trekken) – brandlaag 17de eeuw: Smalle bakstenen constructie als bescherming van een loden leiding 18de eeuw: 4 bakstenen muren die in verband staan met elkaar: resten van vier gevangencellen van het schepenhuis/stadhuis WO II: betonnen ondergrondse schuilplaats Bron: Bron: De Gryse, J. s.d., 2005: Archeologisch onderzoek in het centrum van Tielt (opgravingsverslag)
217857	Mechanische prospectie (2017); NK: 15 meter Late middeleeuwen: Greppel die het terrein in ZW-NO richting (haaks op de toenmalige Bruggestraat) doorkruist. Het terrein behoorde toen tot de suburbane periferie van de sterk ontwikkelde volmiddeleeuwse kern van Tielt - Uit deze periode stamt een algemene ophoging van het terrein. Het sporenbeeld bestaat voorlopig vooral uit kuilen met een uiteenlopende functionele interpretatie: ontginningskuilen, mestkuilen, kuilen met opvallende pakketten verbrand bouwpuin die wijzen op aanwezigheid van gebouwen in deze 2de occupatiefase. Een fundering met haakse hoek, ten N van recente kelders kan mogelijk met deze bebouwing in verband worden gebracht. Nieuwe tijd: Occupatiefase in verband te brengen met deel van het Grauwzustersklooster en kloostertuin die binnen projectgebied gelegen was. Gekenmerkt door algemene ophoging van het terrein. Aanwezigheid van klooster aangetoond door enkele rijke afvalkuilen, restanten van de verdere structurele (her)inrichting van het terrein zoals een netwerk aan afvoer- en drainagegoten en

	een erg fragmentair bewaarde muur (deel van een nis of apsis in de zijmuur van de kapel van het klooster?). De afvalkuilen hadden een rijke inhoud met een indrukwekkende aardewerkcollectie en grote hoeveelheden keuken- en tafelafval (dierlijk bot, oesters en visbot) - Fase van grootschalige herinrichting en nivellering van het terrein na het verlaten van het klooster. Bron: https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/5198 (BAAC)
--	---

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

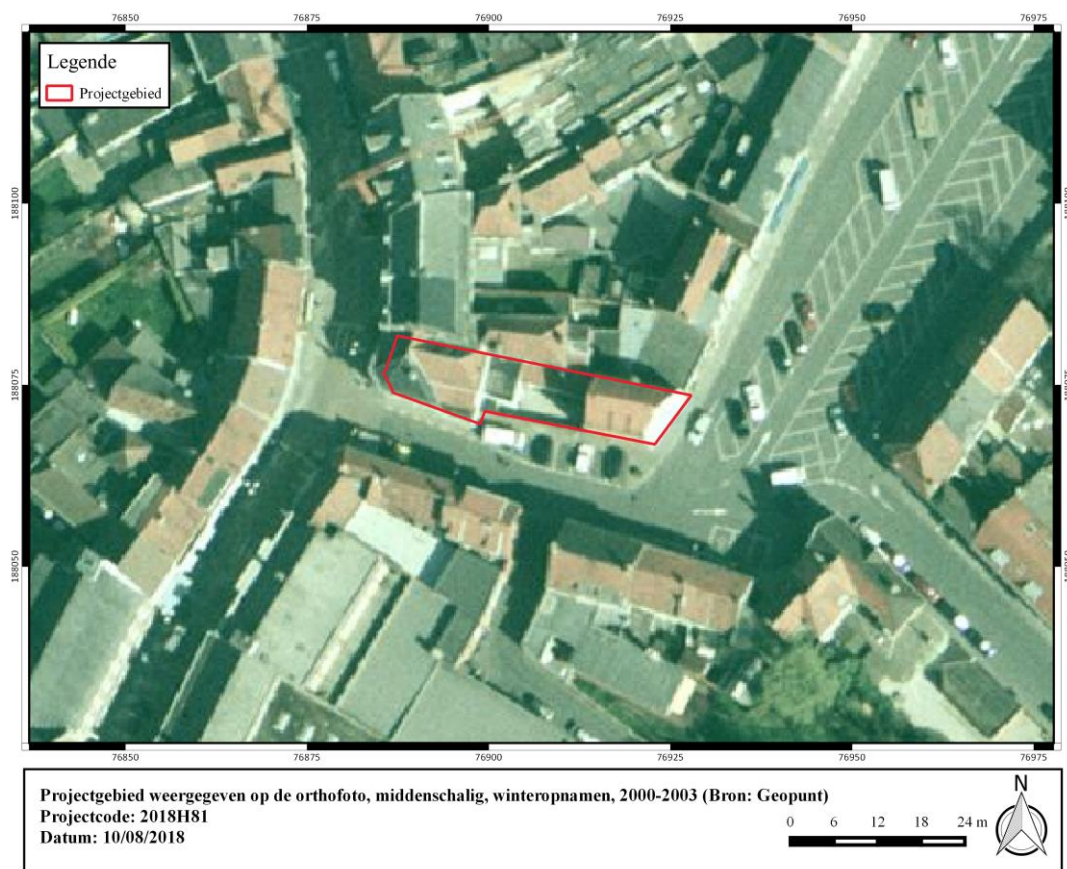
De orthofoto-sequentie geeft een duidelijke evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 318 m². Tot voor kort was ca. 260 m² van het terrein bebouwd. Op heden is het oostelijke gebouw (ca. 75 m²) gesloopt. Het overige deel van het terrein is verhard. In het westelijk deel van het plangebied situeert zich een kelder met een oppervlakte van ca. 28 m² (zie figuur 5). Deze kelder heeft een diepte van ca. 1,68 meter onder het maaiveld.

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

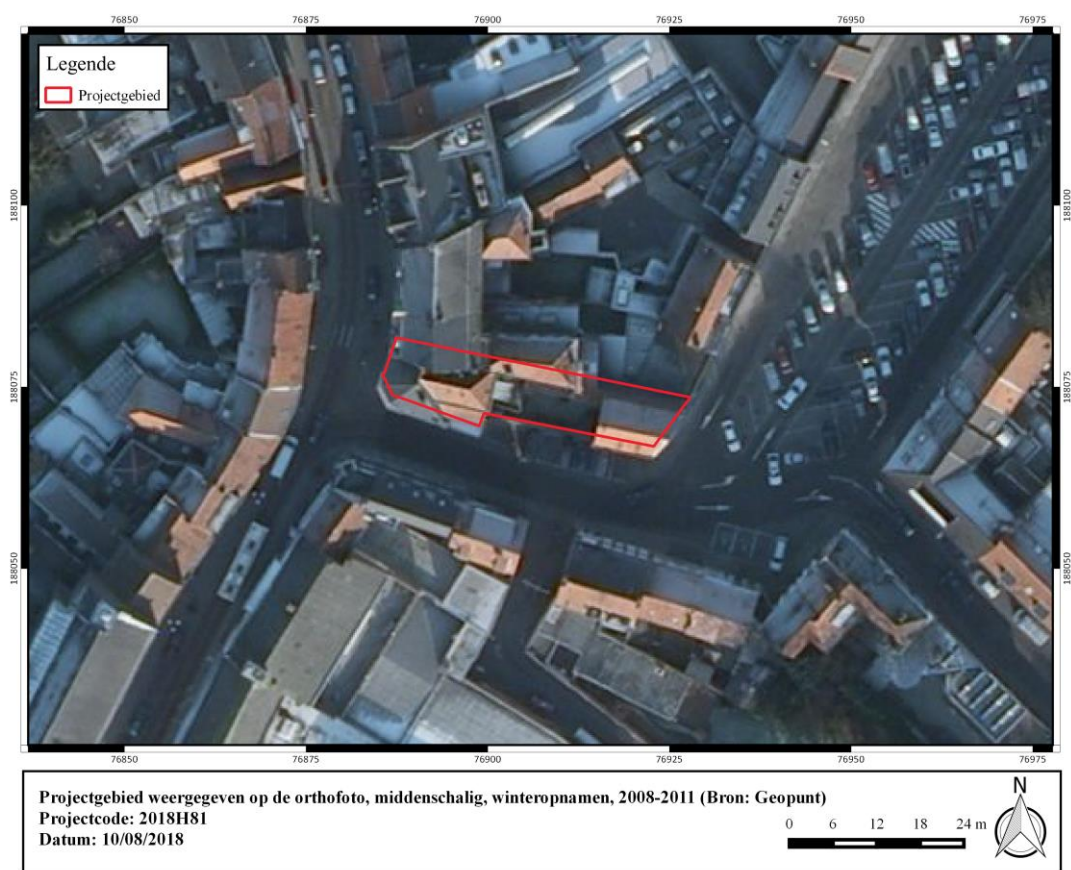

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Huidige toestand terrein, vooraan locatie reeds gesloopt volume (bron: opdrachtgever).

Figuur 25: Huidige toestand terrein, rechts locatie reeds gesloopt volume (bron: opdrachtgever).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van een meergezinswoning met 8 wooneenheden en 2 commerciële ruimtes in het historisch stadscentrum van Tielt. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 318m².

Landschappelijk is Tielt gelegen op de cuestasrug die zich uitstrekt van Vinkt over Aarsele naar Tielt-Pittem-Koolskamp en verder westwaarts tot Hooglede. Het projectgebied is gelegen op een hoogte van 48,25 - 49m TAW.

Op de Quartair geologische kaart is duidelijk dat het projectgebied gekenmerkt wordt door eolische afzettingen van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holocene (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten. Op de bodemkaart wordt een kunstmatige bodem aangeduid. Dit is niet onlogisch gezien de ligging in een stedelijke context.

Op basis van historische gegevens kan doorlopend menselijke aanwezigheid verwacht worden ter hoogte van het plangebied vanaf de middeleeuwse periode. In 1105 is er voor het eerst melding van een *villa quae dicitur Tilitum*. In 1105 bestond er dus een *villa*-domein, in handen van Robrecht, een feodale heer. Op zijn domein stond een kerk waar men synode mocht houden. De Tieltse woonkern profileerde zich steeds scherper als stedelijke entiteit. Het gebied waarop de stad ontstond was in handen van de graaf. Vanaf de 13de eeuw ging de woonconcentratie steeds meer stedelijke functies uitoefenen en werden er met de instemming en de hulp van de gravin stedelijke instellingen gesticht en gebouwen van openbaar nut opgetrokken. In 1275 wordt Tielt uitdrukkelijk stad genoemd.

In de directe omgeving van het onderzoeksterrein zijn een aantal archeologische waarden gekend. Tijdens een opgravingscampagne in 2005 door Janiek De Gryse werden in het centrum van Tielt een ruim aantal Romeinse scherven geattesteerd. De Tieltse cuestasrug lag aan een (hypothetische) aftakking van de Romeinse weg Bavay-Velzeke. Dit diverticulum bereikt de Leie in Sint-Eloois-Vijve en zou de heuvels van Tielt-Pittem doorsneden hebben. Etienne Cools stelt Tielt als één van de vooruitgeschoven posten van de Romeinse kustverdediging voorop. Het voorkomen van pre-middeleeuwse sporen en structuren is bijgevolg niet onmogelijk.

Concreet is er ter hoogte van de omgeving van het plangebied een trefkans inzake grondvast archeologisch erfgoed. De meest geschikte onderzoeksmethode conform de verwachting is een proefputtenonderzoek.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2018

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

OSTYN R. 1993: *Tielt*, Historische stedenatlas van België, Gemeentekrediet, Brussel.

VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

